

bomagasinet

MEDLEMSBLAD FOR MØRE OG ROMSDAL BOLIGBYGGELAG

NR 1 • 2012

Forkjøpsrett din viktigste medlemsfordel s. 34

Flere nye MOBØ-prosjekter s. 6

Nordbyen barnehage
Miljøfyrtårn s. 32

**coop
extra
bygg**

BYGGEVARER TIL EXTRA LAVE PRISER - HELE ÅRET!

*Kjente merkevarer • Enkelt sted å handle
Lange åpningstider • Gode parkeringsmuligheter
Alt du trenger til store og små byggeprosjekter*

VEIEN TIL EN LAVERE STRØMREGNING STARTER HER

Panasonic har levert varmepumper i over 30 år i mer enn 120 land. Når du kjøper en Panasonic varmepumpe, sparer du penger, du forbedrer miljøet og innklimaet, og du får sunnere luft

Panasonic
varmepumper ●●●●●

NY MODELL!
PANASONIC QE9MKE – 5400 W

DESIGNPUMPEN

Panasonic QE9MKE

Kraftig varmepumpe, moderne design, støvfilter, fullv. air condition, autom. oppst. ved strømbrudd. COP 4,66 - energiklasse A. 5400 W max effekt. Forbruk 115-1360 W.

LAV PRIS, HØY YTELSE

Panasonic CE9/12LKE

Kraftig varmepumpe, moderne design, støvfilter, fullv. air condition, autom. oppst. v/strømbrudd, 600-5000 kW, effektforbruk 120-1340 W.

GULVMODELL

Panasonic E9/12GFEW

Kraftig varmepumpe, moderne design, støvfilter, fullv. air condition, autom. oppst. v/strømbrudd, 600-5000 kW, effektforbruk 120-1340 W.

COOP EXTRA BYGG MOLDE
MOLDE STORSENTER
TLF: 71 20 50 20 FAX: 71 20 50 21
ÅPENT: 9-20 (18)

COOP BYGGEKONTO - EN ENKEL MÅTE Å BETALE PÅ

- Inntil 200.000 kroner i kreditt
- Inntil 45 dagers rentefri betalingsutsettelse
- Månedlig faktura
- Ingen årsgebyr eller varekjøpsgebyr
- Eff. rente 30,9%. Kr 15.000,- o/12 mnd. Totalt kr 17.134,-. Søknaden forutsetter en kredittvurdering

EXTRA LAVE PRISER

**coop
extra
bygg**

**Rekdal
Transport**

**DISTRIBUSJON
FLYTTEBYRÅ**

Flytting - Pakking

Lagring - Forsikring

Nedvask

Flyttelift

Industriflytting

Lagring i containere
eller oppvarmet lager

medlem av

NFF
NORSK FLYTTEFORBUND

Det lønner seg å ringe
70 11 79 00

E-post:
post@rekdal-transport.no

Faks 70 11 79 01

Flytteoppdrag over hele verden
Breivika Industriveg 41, 6018 Ålesund
www.rekdal-transport.no

REISTAD
CONTAINERUTLEIE

Tel. 71 21 18 85
Mob. 911 04 708 / 930 66 420

Gjennom vår avtale med MOBO, gir
vi MOBO medlemmer og borettslag
rabatt på våre fra før rimelige priser.

Bomagasinet er
også på nett:

www.bomagasinet.no

**Gode råd,
gode kjøp!**

Malingsekspertene
finner du hos
MALIA

Benytt deg
av vår
MOBO-avtale!

MALIA
Gode råd - gode kjøp!

MALIA Gjenstad • Nøisomhedvegen 19 • Tlf 71 24 36 00
Åpent: Man-Fre 07.30-17 Tors 07.30-18 Lør 10-15
www.gjenstad.no • www.malia.no

Vi leverer mulighetene til borettslaget ditt.

Se og gjør det du vil med TV, bredbånd og telefoni fra Canal Digital.

De fleste borettslag består av ulike mennesker med helt ulike behov. Derfor har vi Norges mest innholdsrike Grunnpakke med nærmere 50 tv-kanaler, hvorav 14 i HD-kvalitet, som du kan se med en vanlig dekoder eller med en IDTV. Og derfor inkluderer vi WiMP i tv-abonnementet ditt, hvor du kan velge blant millioner av låter! Og ikke minst - derfor tilbyr vi bredbånd opp til 100 mbps – så hver og en selv kan bestemme farten.

Les mer om alle mulighetene - på canaldigital.no

MEDELEMSBLAD FOR
MØRE OG ROMSDAL
BOLIGBYGGELAG

NR. 1 FEBRUAR 2012

OPPLAG:
7.500

ANSVARLIG REDAKTØR:
Direktør Rolf Eidsæter

MØRE OG ROMSDAL
BOLIGBYGGELAG
Strandgata 5, 6415 Molde
Tlf. 71 25 93 00

REDAKSJONELL OG
TEKNISK PRODUKSJON:
TIBE AS Samfunnskontakt,
boks 473, 6400 MOLDE
Tlf. 71 20 12 00 Fax 71 20 12 01
E-post: bomagasinet@tibe.no

MEDARBEIDERE I DETTE NR:
Evy Strømme
Ove Rødal
Frøydis Ulvin

UTGITT AV:

BS Media AS,
postboks 452 Sentrum. 0104 Oslo

TRYKK:

Ålgård Offset, Ålgård

ANNONSER:

MRmedia
Storgata 11, 6413 Molde
Tlf. 71 21 05 60
Fax 71 21 06 82
MAIL: post@mrmedia.no

bomagasinet

Leder

Et økende boligproblem

Torsdag 19. januar i år sto Hege Gagnat frem i Romsdals Budstikke og fortalte om vanskelighetene hun hadde i boligmarkedet i Molde. Hun sa rett ut at hun ikke hadde råd til å kjøpe seg leilighet i Molde. Uten å ta stilling til Gagnats situasjon, innser nå flere både blant politikere og i eiendomsbransjen at dette er et økende problem. Boligpolitikken de senere årene har stort sett dreid seg om de bostedsløse og flyktninger, og Husbankens virkemidler har i større grad blitt rettet inn mot disse gruppene.

Finanstilsynet har også gitt sitt bidrag til å forverre situasjonen for unge boligkjøpere med sitt krav om økning av egenkapitalen ved boligkjøp fra 10% til 15%. Finanstilsynets begrunnelse er de høye boligprisene, og at økt egenkapital vil begrense prisveksten. Bjørn-Erik Øye i Prognosesenteret har sagt rett ut at det Finanstilsynet bedriver i denne saken er boligpolitikk. Boligpolitikken består av mange virkemidler, og en enhetlig boligpolitikk må spille denne kompleksiteten. Finanstilsynet sørger med sitt krav om økt egenkapital for at en gruppe må ta hele byrden, nemlig førstegangs- etablererne uten rike foreldre. Og det var vel ikke meningen i et land som styres av en rød/grønn regjering?

I Molde opplever kommunen at flere søker om startlån fordi de nå har større problemer med å oppnå finansiering i bankene. Det er positivt at flere bruker startlånsordningen fordi det er en gunstig finansieringsform. Men det blir merkelig når staten ved Finans-

tilsynet på den ene siden krever at bankene skal skjerpe kravene til egenkapital hos boligkjøpere, og på den annen side krever at kommunene skal bruke startlån mer aktivt for å sikre at flere får kjøpe sin egen bolig!

Men nå ser det ut til at politikerne holder på å våkne. Arbeiderpartiet har nedsatt et eget boligpolitisk utvalg, som skal se bredt på boligpolitikken. Norske Boligbyggelags Landsforbund (NBBL) har vært i møte med dette boligutvalget, og har gitt sine innspill på vegne av boligbyggelagene. NBBL har sagt at Husbankens rolle må styrkes i den vanlige boligforsyningen, og at kommunene må ta et helhetlig ansvar for boligforsyningen på kommunalt nivå. Dette inkluderer en mer aktiv plan- og tomtepolitikk for å sikre god tomtetilgang og at det blir bygd nok nye boliger. NBBL er også tydelig på at Finanstilsynets nye krav om 15% egenkapital på boliglån må endres. Som tiltak nevner NBBL en forbedret BSU-ordning, en sterk og god startlånordning og bostøtte, og bygging av flere rimelige utleieboliger.

I Norge betyr det å eie sin egen bolig mye. Det er viktig i forhold til velferd og formuesoppbygging. Eierskap betyr også at boligselskaper og privatpersoner forvalter boligene på en god måte, og det gir høy standard på boligene og lite bruk av offentlige midler i boligsektoren målt mot andre land. Da kan det ikke legges opp til en boligpolitikk som fører til at unge mennesker ikke kommer seg inn i boligmarkedet hvis de ikke har foreldre som støtter opp.

Rolf Eidsæter

MOBØ samler
generalfor-
samlinger
Side 12

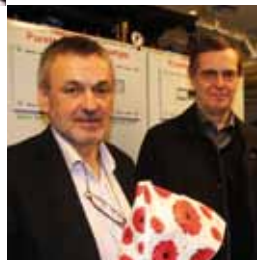
Bjørsetbo feiret
varmepumper
Side 29

Tre nye
prisrekorder
Side 10

Flere nye MOBØ-
prosjekter
Side 6

Nordbyen
barnehage
Miljøfyrtårn
Side 32

Forkjøpsretten
din viktigste
medlemsfordel
Side 34

Flere nye MOBO- prosjekter på beddingen

Det er travle tider for teknisk avdeling i MOBO. Både i Solbakken og Symra i Molde planlegges nye boligprosjekter, og utbyggingen i Elnesvågen nærmer seg også oppstart.

Teknisk sjef Bjarne Vatne.

Solbakken: Eneboligen i forgrunnen er planlagt revet og erstattet.

Elnesvågen: Dette blir utsikten fra det nye borettslaget som planlegges i Elnesvågen, Haukås Panorama, her i vakkert februarvær. I bakgrunnen Jendemsfjellet.

tes av en terrassert blokk . Nærmeste nabo blir Solbakken Borettslag med sin terrasseblokk like bak.

Solbakken: Her er det satt i gang reguleringsarbeid på en tomt på 1,7 mål liggende noen få titalls meter nedenfor Solbakken Terrasse.

– Vi har inngått avtale med kjøper og skal overta en enebolig til høsten, sier teknisk sjef Bjarne Vatne i MOBO. Det er planlagt at eneboligen skal rives, og at det skal bygges en terrassert blokk med 16-18 leiligheter.

– Høydemessig ligger tomten ideelt til for en slik løsning og vil være med å forskjønne området. Det nye bygget vil tone ned virkningen av den store blokkbebyggelsen i bakkant, sier Vatne.

Den terrasserte blokken blir på til sammen seks etasjer pluss parkeringskjeller og vil grense mot friområde i nordvest. Ifølge Vatne er det lite eller ingen konflikt rundt utbyggingen i motsetning til mange fortetningsprosjekter i Molde. Det har vært avholdt møte med

de berørte naboene i området, og møtet var preget av positive holdninger til planene.

– Det blir ulike størrelser på leilighetene, men detaljene er ennå ikke klare. Vi har ferdig det ytre rammeverket. Det må til en del sprengning på tomten før den kan bebygges. Den nye blokka vil ligge kun en etasje høyere enn den eksisterende eneboligen og en meter over gulvet i 1. etasje i det eksisterende terrassebygget bak, sier Vatne.

Det er meldt oppstart for prosjektet, og det kom fire innspill til planene, ingen negative. Nå er selve reguleringsplanen for prosjektet i gang,

– Når kommer byggingen i gang?

– Det blir sen høst før vi tar over eneboligen og riving vil i beste fall skje helt på slutten av året. Det betyr bygging først litt ut i 2013, sier Vatne. Han har stor tro på prosjektet som ligger nær

marka, har kort veg til byen og gode bussforbindelser . Det blir flott utsikt fra leilighetene.

Symra: MoBarn skal avvikle driften av Symra barnehage til sommeren og har sagt opp avtalen med MOBO som eier bygget og tomten. Det har en periode vært interne drøftinger i MOBO hva man skal gjøre med området. Boligbyggelaget vurderer en løsning med et nytt bygg som får 13-15 leiligheter og blir etablert som et nytt borettslag. Ifølge teknisk sjef Bjarne Vatne har prosessen vist at det ikke vil være regningsvarende å oppgradere det gamle trebygget til å dekke dagens krav. Det ville trolig blitt langt dyrere enn et helt nytt bygg.

Det er foreslått en løsning med flatt tak, i samarbeid med kommunen. Bygget vil bli lavere, men noe bredere enn dagens gamle trebygning. Det er tenkt

Symra: Det gamle Symra-bygget er planlagt revet og blir erstattet av en boligblokk med garasje i underetasje og tre boligitasjer.

et garasjeanlegg i underetasje og tre boligitasjer. Også for dette prosjektet er det meldt oppstart. Deretter følger en omregulering av området. Arkitekt er Strandhagen.

– Vi legger opp til et bygg som er godt tilpasset omgivelsene inkludert opparbeidelse av et flott uteområde. Med eget garasjeanlegg i nybygget vil det bare være behov for noen få gjesteplasser på bakkenivå. Ovenfor og nedenfor nybygget ligger Symra Borettslag. Det nye prosjektet vil bli etablert som et helt nytt borettslag og ikke gå inn i det eksisterende, opplyser Vatne.

Han tror man i beste fall kan komme i gang med grunnarbeidet på prosjektet rundt årsskiftet. Reguleringsprosessen i kommunen tar en del tid.

– Jeg er sikker på at det blir stor interesse for prosjektet. Det ligger praktisk talt i sentrum, og erfaring fra andre utbygginger de siste årene, sist fra Elvegata, viser at behovet for sentrumsnære leiligheter er stort, understreker Vatne.

Elnesvågen: Det planlagte borettslaget har fått sitt endelige navn, Haukås Panorama. Her kommer det mellom 20 og 28 leiligheter i 1. byggetrinn. Reguleringsarbeidet er for det meste ferdig. For øyeblikket jobber arkitekten med å bearbeide tegninger med tanke på den kommende anbudsprosessen. Først når prisene herfra er klare, vet man når salgsprosessen kommer i gang. Det er Garanti Eiendom som står for salget.

– Det tas sikte på 28 leiligheter i 1. byggetrinn, men det kan bli redusert til 20. Da vil de siste åtte gå inn i neste byggetrinn. Vi har ennå ikke avgjort om vi skal ha fulltegningsforsikring eller ikke på prosjektet. Uten slik forsikring må vi ha et salg på 60-70 prosent før vi kan sette i gang. Så priser og marked vil avgjøre den videre fremdriften på prosjektet. Men vi har fått mange henvendelser og jeg har stor tro på prosjektet, sier Bjarne Vatne. Han har håp om at salgsprosessen kan ta til i august.

Salgsstart for Eikrem

Utbyggingen av det nye store boligfeltet på Eikrem kommer snart i gang. Bomagasinet håper å kunne presentere prosjektet med illustrasjoner i neste utgave. Men allerede nå er det klart at Garanti starter salget på 66 leiligheter i det planlagte borettslaget i området rundt påske.

– De blir et attraktivt felt med flere ulike typer leiligheter, sier direktør Rolf Eidsæter. Han forteller at kjøperne får både i pose og sekk, det vil si mulighet til å betale ned hele fellesgjelden med en gang, eller velge deling av fellesgjeld og innskudd.

– Vi gleder oss til salgsstart. Dette er et fantastisk flott område med nydelig utsikt, sier Eidsæter.

AUBO KJØKKEN

Dansk design og høy kvalitet i 25 år.
Nå i Norge!

Kjøp et
kjøkken og få
20%
**PÅ VARER
I MONTÉR**

Montér Lønseth

Birger Hatlebakks vei 10, 6415 Molde.
Tlf. 480 14 600. Åpningstid 7.30 - 17 (18) 10-14
molde@monter.no

Montér

Øvre Bergmo | Borettslag.

Bjørsetbo Borettslag.

Stadig flere foretrekker borettslagsleilighet

Avdelingsleder Evy Strømme i Garanti.

Garanti i Molde har lagt bak seg et godt år. Starten på 2012 dokumenterer både at optimismen i boligmarkedet fortsatt er god og at borettslagsleiligheter er populære som aldri før. I løpet av de første ukene dette året ble det

satt prisrekorder i tre store og veletablerte borettslag: Hatlelia, Bjørsetbo og Øvre Bergmo!!

Prisene for omsatte borettslagsboliger ga en kvadratmeterpris på 24.480 kroner i 2011. De gjelder for alle tilknyttede borettslag i MOBO, og betyr en prisstigning på rundt 10 prosent i forhold til 2010. Det er første gang kvadratmeterprisen passerer tallene fra 2007. I 2010 var snittprisen 22.286 kroner. Garanti-tall for desember viste et landsgjennomsnitt på 24.922 kroner (inkludert deler av Bergen, men ikke de andre store byene).

Omsetningen av borettslagsleiligheter endte i fjor på 231, samme nivå som året før.

Attraktivt med borettslag

– Utviklingen viser at borettslagsleiligheter er svært populære i vår region. Leiligheter går fort unna, etterspørselen er stor. To viktige grunner til populariteten er at borettslag er godt vedlikeholdte og at boformen er lettvin.

– Vi skulle gjerne hatt flere leiligheter til salgs akkurat nå, sier Evy Strømme. Hun opplyser at det er uvanlig få boliger som ligger ute for salg, mens det er mange interessenter. I

løpet av vårmånedene vil det komme flere boliger ut i markedet, og da er det også høysesong for salg.

Prismessig er bruktboliger fortsatt svært gunstig. – Nye boliger vil vanligvis være vesentlig dyrere pr. kvm. enn bruktboliger. Det er helt naturlig, ut fra høyere bygge-, og tomteknader samt stadig strengere myndighetskrav for nye boliger.

Mange nye prosjekter

– Med mange nye prosjekter under plan-

legging ette hvert, vil det også gi seg utslag i tilbudet på brukte boliger. Nye boligprosjekter tar ofte lang tid. Hvert prosjekt må gjennom planlegging, regulering, salg og bygging. Så i praksis vil det spre seg utover i tid.

Både på Eikrem og i Årølia kommer det flere større utbygginger hvor Garanti er megler, i tillegg til MOBOs planlagte prosjekt i Solbakken, Symra og Elnesvågen. – Kanskje kommer også Gørvellplassen videre i prosessen i løpet av dette året, sier Strømme.

Tre nye prisrekorder på kort tid

Prisrekorder

Det ble satt flere prisrekorder på nyåret, både i Øvre Bergmo I, Bjørsetbo og Hatlelia.

– Men vi ser samtidig at prisene på samme type bolig, med samme areal og planløsning, varierer i de ulike borettslagene. I Hatlelia har kvadratmeterprisene det siste året variert fra ca. 18.000 til 27.400 kroner for en treroms leilighet, det vil si en prisforskjell på 50.000 kroner for samme type leilighet. I Bjørsetbo varierte kvadratmeterprisene mellom 25.400 og

Hatlelia Borettslag.

Garanti i Molde har lagt bak seg et godt år. Starten på 2012 dokumenterer både at optimismen i boligmarkedet fortsatt er god og at borettslagsleiligheter er populær som aldri før. I løpet av de første ukene dette året ble det satt prisrekorder i tre store og veletablerte borettslag: 1Hatlelia, Bjørsetbo og Øvre Bergmo !!

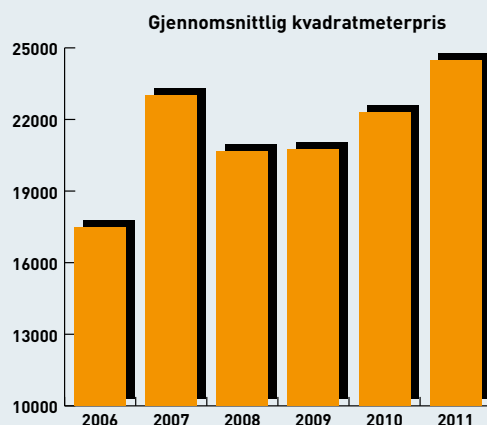
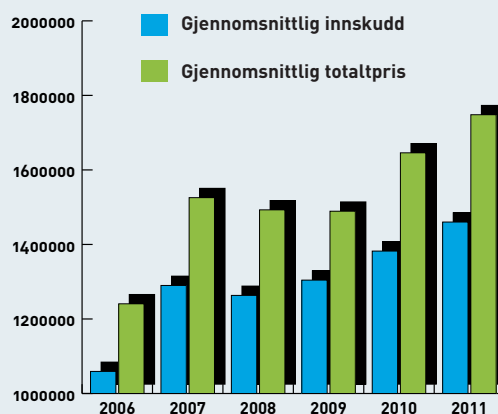
28.700 kroner for tre roms leiligheter, i Øvre Bergmo l mellom 25.300 og 30.330 kroner. Det er nok flere momenter som har påvirket prisforskjellene på flere hundre tusen kroner for samme type leilighet, mener Strømme.

Jevn utvikling

Mange har kikket i glasskulen i et forsøk på å si noe om fremtiden.

– Jeg tror ikke samfunnsmessige faktorer gir særlige utslag på boligprisene gjennom 2012 i vår region. Slik det ser ut i begynnelsen av februar er det grunn til å vente seg en jevn utvikling i boligprisene også dette året. Renten vil holde seg lav, det er god sysselsetting i regionen og nye boligprosjekter kommer på markedet på løpende bånd. Det skaper optimisme og et forhåpentligvis velfungerende boligmarked, sier Evy Strømme.

Prisutviklingen for borettslagsleiligheter de siste fem årene.

Økonomileder Randi Brokstad i MOB0 ønsker 45-50 borettslag fra Molde velkommen til Rica Seilet også i år, fordelt på fire kvelder.

MOB0 satser på nye fellessamlinger på Rica Seilet. Her fra en av fjorårets generalforsamlinger.

MOB0 samler årsmøtene på Rica Seilet også i år

Fjorårets spennende forsøk fra MOB0, med samling av generalforsamlingene i byens borettslag over fire dager på Rica Seilet, falt meget vellykket ut. Med små justeringer satser boligbyggelaget på samme årsmøte-modell i år!

– Ja, vi satser på nytt, sier Randi Brokstad med et smil. Hun er leder for MOB0s økonomiavdeling og primus motor for avviklingen av generalforsamlingene på hotellet.

– Vi fikk veldig gode tilbakemeldinger fra fjorårets generalforsamlinger, både med hensyn til tid, sted, rom og bespising. Vi har på bakgrunn av tilbakemeldingene gjort mindre justeringer. Blant annet blir det klasseromsoppsett i de ulike lokaler, fordi dette gir bedre mulighet for andelseierne til å ha med seg papirer og hente seg kopp kaffe og svele. I fjor hadde vi kinooppsett, sier Brokstad.

Rundt 45-50 av byens borettslag vil gjennomføre sine generalforsamlinger på Rica Seilet. Det blir fire samlinger, med to settinger hver kveld. Datoene er 20., 21. og 22. mars og 17. april.

– Stort sett er alle lag fra i fjor med også denne gang, sier Brokstad.

Rica Seilet har vist seg å passe bra til opplegget, med et rikt utvalg av både små og store møterom. – Andelseierne setter stor pris på mulighetene for å mingle i lobbyområdet og møte kjente både fra eget lag og andre lag. Folk kan forsyne seg med kaffe og svele, slappe av i sofagrupper, gjerne møte opp tidlig og også bli en liten stund etter generalforsamlingen.

– Også for oss i MOB0 er dette et fint opplegg. Vi kommer nærmere på det som skjer, blir bedre kjent med andelseierne og får gode innspill. Ved å komprimere tiden for generalforsamlingene sparer vi også administrasjonen for ekstra ressursbruk, det blir mindre overtid og kveldsbelastninger. Hele

administrasjonen er til stede de fire fellesdagene og det gjør at andelseiere som har spørsmål som ikke kan besvares av møteleder eller MOB0s representant på møtet, kan få svar av andre fagfolk som er tilgjengelig, ser Brokstad. Det blir som i fjor en del stands i minglerommet, blant annet Canal Digital, MOB0 Servicesentral og ulike avdelinger i MOB0 som kan svare på spørsmål.

Randi Brokstad forteller at mange andre boligbyggelag har tatt interesse for den modellen MOB0 har valgt for avvikling av generalforsamlingene. Henvendelsene har vært mange siden forsøksåret i fjor.

– Generalsamlingene på Rica Seilet er en vinn-vinn-situasjon, bra for andelseierne, bra for oss, konkluderer Brokstad.

Utnytt alle dine medlemstilbud!

Som medlem i boligbyggelaget får du ekstra gode betingelser på mobiltelefoni, bredbånd, bredbåndstelefoni og fasttelefoni.

Se flere tilbud og fordeler på www.fordelskortet.no

Da himmelen ble lys og pc-en svart

Grete Marie Johnsen våknet midt på natten av et voldsomt tordenskrall. Det første hun tenkte på var datamaskinen. Hun spratt opp og dro ut støpselet. Men da hun prøvde å slå den på, var skjermen helt svart.

Tekst og Foto: Myriam H. Bjerkli

Grete Marie Johnsen er maler og forfatter, og på maskinen befant det seg mye hun ikke hadde tatt backup av. Hun var derfor dypt fortvilet. Tekstene hun har skrevet, fotografiene hun skal male etter. Et halvt års arbeid... Var alt tapt?

Redningsmannen?

Vi tok med datamaskinen til Comtech for å se om noe kunne reddes. Pc-reparatør Kenneth Rissa forteller at de stadig får oppringninger fra fortvilte kunder.

– De fleste tror at datakrasj ikke rammer dem, og vet ikke hva de skal gjøre hvis uhellet allikevel er ute. I dag er de fleste veldig avhengig av pc-en, og når alt blir svart kan det føles veldig dramatisk. Men heldigvis kan vi ofte

Pc-fikser= Kenneth Rissa på Comtech gyver løs på oppgaven

hjelpe dem. Hvis harddisken er intakt, så kan vi ta backup. Og er vi heldige, kan vi kanskje redde selve pc-en også.

Tre viktige ting

Erik Strand på Comtech forteller at det er tre ting som er viktig å passe på når

det gjelder beskyttelse av pc-er.

- En online Backupløsning som tar backup automatisk.
- En effektiv brannmur.
- Et skikkelig og oppdatert virus-program

I tillegg er det viktig at man tar seg tid til å oppdatere Windows de gangene man får beskjed om det, slik at maskinen til enhver tid er best mulig rustet til å motstå angrep.

– Veldig mange pådrar seg virus når de surfer på nett, og det finnes ingen helt sikre sider der ute. Selv offisielle sider kan være infisert. Derfor er det viktig å skaffe seg gode rutiner.

Elkjøp

Hos Elkjøp i Larvik kan de fortelle at de

Aldri har Windows-symbolet vært vakrere for Grete.

får inn 10 – 15 ødelagte maskiner hver eneste uke, maskiner som enten er rammet av uvær eller virus.

– Vi kan ofte redde innholdet, forteller pc-tekniker Eric Nguyen. – Men mange av uhellene ville vært unngått hvis folk tok noen enkle forholdsregler på forhånd. Og det trenger ikke være så dyrt.

Han tar fram et overspenningsvern fra hylla bak seg.

– En slik koster fra kr. 150 – 300 kroner, så det er en rimelig beskyttelse alle bør ha. De kan redde pc-en din i tordenvær, dersom du ikke har mulighet til å få trukket ut støpselet i tide. I tillegg bør alle selvfølgelig ta jevnlig backup, helst via en online-løsning. For hvis huset skulle brenne, hjelper det

Eric Nguyen på Elkjøp anbefaler overspenningsvern.

ikke stort hvis backupen står plassert ved siden av pc-en. Det finnes mange internett-løsninger å velge mellom, noen av dem er sågar gratis.

Reddet

Men hvordan gikk det med pc-en til Grete Marie Johnsen?

Det viste seg at harddisken var intakt, så innholdet lot seg redde. Etter et bytte av strømtilførsel virket selve maskinen igjen også, og sjelden har vel «Welcome to Windows-meldingen» vært et deiligere syn.

– Jeg skal bli mye flinkere, lover hun da hun får tilbake pc-en. – Heretter skal jeg ta jevnlig backup. For jeg tør ikke satse på at jeg er like heldig neste gang...

DATASIKKERHET: Sett opp kryptering på modem eller ruter. Og det må være WAP2-kryptering, som er vanskeligst å knekke, sier politioverbetjent Jan Ivar Olsen. Det er også viktig å ha et a definisjonene.

-Trådløse nett er ikke sikre

- Et usikret trådløst nett legger datamaskinen din åpen for andre databrukere. I verste fall kan folk oppleve at hjemmets datamaskin blir brukt i kriminell virksomhet, sier politioverbetjent Jan Ivar Olsen.

Han har de siste 10 årene jobbet med etterforskning av elektroniske spor.

antivirusprogram som oppdateres jevnlig med de seneste virus-

Olsen gir to klare råd for databruk: Les bruksanvisningen for modem eller ruter, og sett opp en WAP2-kryptering. Og bruk de få kronene det koster å ha et oppdatert antivirusprogram. Det må være en selvfølge.

– Både som politimann og borettslagsleder er jeg opptatt av at folk tar de enkle, men viktige grepene som er nødvendig for å øke sin egen datasikkerhet. Mange lar være å sikre trådløse nett fordi de mener at de ikke har data av verdi på sin maskin. Det er ikke spesielt lurt, fastslår Olsen. De fleste har ikke oversikt over hva som over tid blir lagt igjen av sensitive data på egen PC.

Kriminell virksomhet

I verste fall kan folk oppleve at fremmede bruker husets datamaskin til mellomlagring av ulovlige data, for eksempel bilder av seksuelle overgrep mot barn. Fremmede kan sitte på utsiden av huset

og bruke din datamaskin til ulovlig nedlasting. Dataene lastes ned via fildelingsprogrammer og kan bli mellomlagret i skjulte mapper.

– Under en etterforskning dukker IP-adressene opp. De kan sammenlignes med en postadresse som leder oss til din dør, forklarer politimannen. En taktisk etterforsker vil finne ut hvem som har brukt PC'en. Finner vi ikke spor, vil selvfølgelig ikke eieren av maskinen få noen reaksjon, men veien fram dit kan være lang og ubehagelig med avhør, siktelse, inndragning av datautstyr og andre problemer. Det kan ta lang tid før vi kan konkludere med at mistenkte er uskyldig.

Olsen forteller at politiet i Telemark har etterforsket kriminalsaker der utenforstående har brukt andres datamaskiner, blant annet en alvorlig straffesak med trusler om kidnapping av barn.

Botnett

En annen fare ved en usikret datamaskin er at den kan bli brukt i et Botnett. Det vil si at fremmede installerer et program, får tilgang til din datamaskin og setter den opp i et nettverk med andre PC'er – opp til flere tusen maskiner om gangen. Et Botnett brukes til å sende søppelpost eller foreta synkroniserte angrep med store dataressurser. Botnett kan også brukes i kriminell virksomhet.

– Vi har hatt en henvendelse fra FBI om at maskiner i Norge er brukt i slike sammenhenger, forteller Olsen.

Virusprogram og kryptering

Etterforskeren er klar i sine råd: Sett opp kryptering på modem eller ruter. Og det må være WAP2-kryptering, som er vanskeligst å knekke.

– Det er også viktig å ha et antivirusprogram som oppdateres jevnlig med de seneste virusdefinisjonene.

– Bruk av gode passord gjør innbrudd på din datamaskin vanskeligere. Ikke bruk navnet eller fødselsdatoen på barn eller kjæresten. Slike passord er enkle å hacke.

– Jeg anbefaler folk å bruke fantasien. En kombinasjon av store og små bokstaver, spesialtegn [%], [#] og [&] og tall gir sikre passord. Det er også mulig å finne passordgeneratorer på nettet som lager sikre passord.

Nettbank

– Logg aldri på nettbanken over et trådløst nettverk. Bruk et kablet nett når du skal utføre banktjenester. Selv den beste

TEMA: DET DIGITALE HJEMMET

krypteringen lar seg knekke. Det finnes ikke et trådløst nettverk som er 100 prosent sikkert, påpeker Olsen.

Etterforskerens anbefaling er å ta inter-nettkabelen ut av modemmet eller ruterens og koble den rett i PC'en når en skal logge inn i nettbanken. Alternativet er å slå av det trådløse nettet når en bruker nettbanken, men det vil være for komplisert for de fleste.

– Folk må også være oppmerksomme på forsøk på det som kalles phishing. Det er betegnelsen på forsøk på å fiske til seg sensitiv informasjon, som passord, pin-koder til nettbank eller kredittkortnummer. De som driver med phishing forsøker å lede datatrafikken til falske sider, der folk blir bedt om å legge igjen slik informasjon.

– Og en ting til, påpeker etterforskeren: En bank eller en finansinstitusjon vil ALDRIG be en kunde om å verifisere eller sende pinkode eller kontoopplysninger over internett. Om en får en henvendelse om noe slikt, er det et svindelforsøk. Kontakt banken og meld fra, oppfordrer Olsen.

FAKTA

Datasikkerhet

- Trådløse nettverk sender informasjon via radiobølger. Derfor er det nødvendig med kryptering for å unngå at uvedkommende kan fange opp og lese dine data.
- WPA2 er en forbedret utgave av WPA krypteringen. WPA2 har et enda høyere krypteringsnivå enn WPA.
- En IP-adresse er en unik adresse som tildeles hver eneste PC som er koblet til internett. To PC'er kan ikke ha samme adresse, så IP-adressen identifiserer PC'en.
- Et botnett er et nett av datamaskiner infisert av datavirus eller trojanske hester. Disse maskinene kobler seg til en eller flere sentrale styrende maskiner, der de får tildelt oppgaver. Oppgavene kan være å søke gjennom web-sider etter e-postadresser, sende ut uønsket søppelpost (spam) eller å utføre angrep mot utvalgte mål på internett. Eierne vet ikke at maskinene deres er infiserte.
- Phishing er en betegnelse på digital snoking eller fiske etter sensitiv informasjon, som passord eller kredittkortnummer. Uttrykket kommer fra engelsk «fishing».

En allminnelig kontrollpanel for trådløs temperaturstyring i boligen.

Med mobil-app kan hele husets alle elektriske innretninger styres via mobiltelefon fra hvor som helst i verden.

Smart bolig

En gang i fortiden ble vi mektig imponert over å kunne justere TV med fjernkontroll. I dag snakker vi om det digitale hjemmet, en bolig som gjennomgår en forvandling når vi går til det skritt og installerer et digitalt, trådløst styrings-system som gjør det mulig å fjernstyre absolutt alle husets eller leilighetens elektriske innretninger og mer til. Bare et tastetrykk på en fjernkontroll eller en mobiltelefon.

Veggmontert betjeningspanel fra xComfort.

Med mobil-app kan du trådløst justere alle tenkelige installasjoner i boligen, sittende i sofakroken eller fra annet sted i verden hvor det er internettilgang.

Trådløse, batteridrevne lysbrytere som kan klebes på ulike underlag uansett hvor i huset du ønsker å ha dem.

Tekst og foto: Frank Karlsen

Dette er nåtidens Smart-bolig og den styrer du selv med din smarttelefon, en iPhone, iPad, PC eller Mac, enten du er i huset, i hagen, milevis unna eller hos en onkel i Amerika.

Velkommen til ditt nye liv, for det er ikke bare boligen som gjennomgår en forvandling. Også du får en annen hverdag takket være integrert teknologi der du bor, som du altså selv forhåndsinnstiller og deretter trådløst styrer med for eksempel en mobil-app på egen telefon. På den måten blir livet ditt enklere, bedre organisert og utgiftene redusert i og med energisparing.

I dagens samfunn utvikles i rakettfart digitale, trådløse og nettverksbaserte løsninger som skal gjøre hverdagen vår mer komfortabel og effektiv. Vi er på bakkeplan kommet på nivå med samme avanserte digitalteknikk vi hører om i romfartsforskningen. Og det er sant som det blir sagt; at du kan igangsette steking av søndagssteika hjemme med telefonen, mens du selv er på skitur, og samtidig også med telefonen låser opp ytterdøra og slippe inn svigerforeldrene som kom en time for tidlig til middagsselskapet.

Forskning tar tid

Det digitale hjemmet, Smart-boligen, har vært samtaleemne i mange år. Teknologien har vært kjent, men hodebryet har vært å få alle digitale elementer til å kommunisere med den nettverksbaserte styringsenheten. Produsentene har tenkt forenkling for bruker, energi- og miljøsparing og sikkerhet.

Norske og internasjonale bedrifter innen data- og elektroteknologi har i lang tid forsket på løsninger. Det har vært utviklet utallige små bokser med «hjerter» og pro-

gramvare som skulle få alle tenkelige, digitale duppedingser i huset ditt til å «spille på lag». I dag skjer det.

Det umulige er nå mulig. Du kan faktisk sitte på baken i sofaen, og med enkle tastetrykk ha trådløs kontroll over installerte smartløsninger. Med «fjernkontrollen» justerer du alt lyset i boligens mange rom, regulerer fyringstemperaturen på panelovner, varmepumpe, vannbåren varme, sentralfyrkjelle og gassovn. Du kan også med samme trådløse innretning ta styringen over lyd og bilde på musikk-anlegg og TV, rulle ned persiennene,

“ Gi boligen en døgnrytme, spar energi, miljø og deg selv! ”

regulere ventilasjonen, igangsette kaffe-trakter, mikrobølgeovn, komfyr og samtidig bedrive overvåking av innbruddstyven med brekkjern som lusker rundt husveggene. Du kan også betjene alarminstallasjoner og selvsagt fjernbetjente låsen i ytterdøra.

Og enda mer: Med aktive RFID-merker sydd inn i barnas klær kan også dem overvåkes. Med posisjonsbasert informasjon får du oversikt. Du vet til enhver tid hvor dem befinner seg, og «barnevakt» kan du være når du er hjemme og barna ute, når du er på jobben eller andre steder langt fra boligen.

Vi kan i dag simpelthen fjernstyre huset, leiligheten, hytta, bilen, båten, robotgressklipperen uten å løfte på baken. Med forhåndsinnstillinger kan du skru av huset og leiligheten når du går på jobb og skru på

igjen ved hjemkomst eller på veien hjem. Det samme kan du gjøre sittende på sengekanten like før du drar dyna over hodet. Du velger nattsinking på varmekildene, setter andre installasjoner i hvilemodus og kobler inn alarmberedskap når du sover.

Fleksibilitet med Smart-bolig

Teknologien gir oss økt frihet, komfort, trygghet, sikkerhet og besparelser. Programvaren vi trenger er en app og verktøyet en smarttelefon, iPhone eller nettbrett, internettilgang og antennedekning.

Små monitører med betjeningspanel kan plasseres flere steder i huset, med fordel i yttergangen og på soverommet. Derfra kan du enkelt koble ut ønskede installasjoner i boligen, velge dag- og nattsinking på varmekilder og gjøre andre trygge og besparende tiltak. Også røykvarslere kan hvile mens du er i hjemmet og kobles inn når du sover eller er bortreist. Ved røykutvikling eller tilløp til brann nattetid kommer lyset automatisk på i alle rom.

For eksempel vil du aldri mer forlate ei kokeplate, kaffetrakter eller strykejern som står på. Du har én gang, ved installasjon av styringssystemet, programmert inn strømutkoblingsfunksjoner på kursene til disse husholdningsapparatene. Når du igjen ønsker å aktivere dem trykker du en tast på mobil-appen eller på fjernbetjeningsmonitører, etc. hjemme.

Integrerte sensorer og kameraer i en IP-aktivert bolig innebærer økt sikkerhet. Du kan se hva som skjer i og rundt hjemmet ditt, også når du er borte. Boligen vil også øyeblikkelig kunne rapportere om og overføre videoopptak av en inntrenger, eventuelt varsle innbrudd til politiet.

Elektronisk kommunikasjon

Borettslagsloven § 1-6 har regler om elektronisk kommunikasjon mellom borettslaget og andelseierne.

Loven åpner for at borettslaget kan bruke elektronisk kommunikasjon når det skal gi meldinger, varsel, informasjon, dokument og lignende etter borettslagsloven til andelseierne. Det er en forutsetning for slik kommunikasjon at andelseieren uttrykkelig har godtatt det, og at det ikke følger noe annet av borettslagsloven.

Andelseieren kan gi meldinger ved å benytte elektronisk kommunikasjon til

borettslaget til den e-postadressen laget har fastsatt til dette formålet.

Elektronisk kommunikasjon vil si e-post, men kan for eksempel også være SMS.

Andelseierens samtykke

Andelseieren må uttrykkelig godta elektronisk kommunikasjon. Det vil si at det kreves at andelseieren tar standpunkt til spørsmålet og gir borettslaget et konkret samtykke til slik kommunikasjon. Det er ikke tilstrekkelig med stilltiende samtykke. Hvis samtykke skal gjelde alle typer meldinger, må dette gå klart frem.

Skriftlig melding

I visse tilfelle krever loven at borettslaget skal gi skriftlig melding. Det må i så fall gå klart frem at også slike meldinger kan gis pr. elektronisk kommunikasjon. Det kan stilles spørsmål om dette også bør gjelde viktige meldinger, for eksempel meldinger om tvangssalg. Gode grunner taler for at viktige meldinger som skal sikre andelseierens rettigheter til boligen fortsatt må sendes pr. brev.

Usikkerheten som er knyttet til elektronisk kommunikasjon som for eksempel bytte av e-postadresse, pc ute av drift, manglende lesing av e-post, at andelseierens barn og familie kan ha tilgang til e-posten taler for en løsning som nevnt.

Melding til borettslaget

Når det gjelder meldinger til borettslaget, må disse sendes til den e-postadressen som laget har fastsatt til dette formålet. Dette vil kunne være lagets generelle e-postadresse, men ikke styrelederens e-postadresse eller til en saksbehandler i boligbyggelaget.

Behov for rutiner

Bestemmelsen i brl § 1-6 reiser en del problemstillinger som ikke er endelig avklart. Det vil derfor etter mitt syn være viktig at det nedfelles klare rutiner for hvordan den elektroniske kommunikasjonen skal skje, og at alle involverte, borettslaget, andelseierne og boligbyggelaget, er klar over disse rutinene og forholder seg til dem.

JUSSPALTEN:
FINN STORMFELT
advokat i NBBL

Bli en budsjettvinner

For de aller fleste av oss er økonomisk trygghet viktig. Penger og økonomi er ikke alt, men en kontroll over økonomien kan bidra til færre bekymringer.

Det å sette opp et budsjett kan være en løsning for å finne svaret på hvor pengene blir brukt. Og det er en bra start på arbeidet. Viktigste verktøyet her er kontoutskriftene. Har du flere kontoer, inkluder disse også! Den viktigste kontoen er den hvor lønn kommer inn, og der hvor de daglige utgifter trekkes og kortet brukes.

Ved å ta de to til tre siste måneders kontoutskrift, og fordele alle betalte regninger, overføringer til andre kontoer, samt alle transaksjoner med kort, i ulike kategorier, gir det et meget bra utgangspunkt. De kan fordeles i 8 - 10 kategorier, der mat, bil, reise, bolig etc., kan være naturlige kategorier.

Nets

TNS Gallup utførte en undersøkelse for Nets der noe av svaret var at 72 prosent av befolkningen i fremtiden kommer til å bruke kort mer, sett i i forhold til andre betalingsmuligheter. De siste 15 årene har det samme spørsmålet blitt stilt, og aldri har andelen vært høyere.

Videre viste undersøkelsen at 88 prosent foretrakk kort som betalingsmiddel.

Kontoutskrift

Det kan derfor være gode grunner til at bankoutskriften inneholder de nødvendige opplysninger for å danne et riktig bilde av hvor kortet blir benyttet, og derigjennom kunne sette opp et historisk budsjett.

Ved å begynne en budsjetteringsperiode med å se bakover, reduseres muligheten for at vi ikke er "helt ærlig" ovenfor oss selv. Her fremgår det tydelig hva pengene

blir brukt til.

Flere kontoer

I dag er det enkelt å opprette flere bankkontoer. Ha en konto for f. eks mat og bestill eget bankkort til denne kontoen. Hvis dere er to som handler mat, bestill to kort til denne kontoen. Ved å ha et fast trekk fra lønnskontoen til "matkontoen" en gang i måneden, blir det enkelt å se hva som brukes til mat. Ved å bruke kortet kun i matbutikker, gir det en god oversikt over en av de steder der bruken av kortet er størst.

Videre, lag en konto for f. eks bolig. Fra denne trekkes husleie, renter på lån, strøm, forsikring etc. Ved å ha direkte trekk fra lønnskontoen hit, velges denne kontoen når man skal betale regninger i nettbanken.

På samme måte som en "boligkonto", bør alle ha en sparekonto. På sparekontoen kan det være et månedlig trekk. På bakgrunn av de måneder med budsjettshistorie, kan du selv se hvilket beløp som kan

overføres til sparekontoen. På sparekontoen opparbeides en reserve som er bra å ha dersom noe uforutsett skulle dukke opp. På den måten reduseres behovet for å ta opp kortsiktige og dyre lån.

Mange banker tilbyr sine kunder ulike programmer og oversikt over historisk bruk, samt oppsett på budsjett fremover. Alternativet er å gjøre jobben selv. Her bør det fokuseres på å gjøre det enkelt. Om det er med papir/blyant, excel ark, eller å laste ned et program over internett, er opp til den enkelte, men det må være enkelt. Avgjørende er at det blir brukt.

Å føre budsjett, er som med trening; hardt i starten, men etter en kort stund er det betydelig enklere. Og resultatene kommer fort, for bare etter en måned med budsjett, vil du se resultater. I starten kan det være naturlig å korrigere budsjettet innenfor enkelte kategorier, for ofte kan pengebruken være større enn først antatt.

Det er mye enklere å gjøre endringer når man vet hvor pengene blir av. Og derigjennom blir du en budsjettvinner.

Mange nye venner...!

Jeg vil starte med å fortelle noe hyggelig! Faktisk noe veldig hyggelig! Jeg har nemlig fått en mengde nye venner i det siste, og gode venner får man som kjent aldri for mange av. Mine nye venner er dessuten svært så oppmerksomme. De sender meg stadig epost, slik at jeg skal skjønne at de bryr seg. Er jeg ikke heldig? Derfor starter jeg nå hver morgen med å klikke inn på eposten min. Kaffekoppen er klar, laptopen hviler på fanget, og meldingene strømmer på. Jeg begynner øverst, det er en melding fra Salvatore. Salvatore? Jeg kjenner ikke igjen navnet, men jeg er særdeles dårlig på å huske navn, og det kan jo ikke stakkars Salvatore noe for. Men meldingen hans er svært oppmuntrende, han lover å løse alle mine problemer! Så flott! Dusjen leker og bilen skulle absolutt vært byttet, jeg kunne virkelig trengt litt hjelp. Jeg leser videre. Løse mine problemer med for liten utløsning? Kjøper jeg pillene hans så vil spruten stå i taket? Hmm. Det skjønner jeg ikke. Er det noen fordel da? At vannet spruter i taket over dusjen, istedenfor som i dag å renne utover langs gulvet?

Jeg klikker meg videre til neste melding. Den er fra Peter, og han kan love meg større utstyr? Først tror jeg han tenker på bilen min. Den burde virkelig være byttet i en større, det er så vidt jeg får plass til handleposene. Men da jeg leser videre, skjønner jeg. Peter snakker slett ikke om den lille BMW-en min, men om helt andre typer penisforlengelse. To piller hver dag er alt som skal til. Jeg tar en slurk av kaffekoppen og klikker meg inn på vedlegget som følger med. Et etterbilde av noe langt og sort... Jeg klikker meg fort vekk igjen, men jeg må innrømme at jeg er litt imponert. Det er helt utrolig hva disse amerikanske pillene får til. Jeg er jo tross alt hvit. Og kvinne.

Ikke det at jeg har savnet noe slikt utstyr, jeg er godt fornøyd med både mitt eget og mannens. Men siden jeg stadig får disse hyggelige mailene fra Nathalie i Russland, hun som så forferdelig gjerne vil gifte seg med meg, vaske huset mitt og stelle for meg på både tenkelige og utenkelige måter, så burde jeg kanskje investere i noen slike piller allikevel?

Illustrasjon: Benjamin Westerfjell

“Du har vunnet”

Jeg klikker videre, men blir ikke fullt så glad for den neste eposten. Den er fra Meredith og handler om slankepiller. Slankepiller? Jeg innrømmer riktignok å ha spist litt for mye i jula, og ting tyter og flyter langt mer enn de burde, men hvordan vet Meredith at jeg trenger å slanke meg? Har hun blitt tipset? Av mannen min, kanskje? Forferdelig dyre er de også, disse pillene. Nesten tretti kroner stykket! Det er nesten like mye som en stor melkesjokolade, og jeg skal vedde på at de ikke smaker like godt?

Men det er klart, hvis pillene virker, og mannen betaler...

Neste post jeg åpner er fra Jamie. Han kan tilby meg noen helt spesielle hårpiller. Et tilbud bare noen få utvalgte får, skriver han. Og så har han tenkt på meg? Jeg smiler, så hyggelig av ham. Og for noen fantastiske piller! Jeg ser på de flotte før og etter – bildene, og det er jo helt utrolig!

Vidunderpillene skal få mitt tynne, nordiske hår til å bli filmstjernetykt. Og det i løpet av bare to uker!

Og når jeg først spiser piller, hva med å samtidig svelge ned noen mot rynkene? Pillene er visstnok de samme som Madonna bruker, og for bare hundre kroner dagen skal jeg bli seende tjue år yngre ut! Jeg er ikke noen kløpper i hoderegning, men dette var enkelt. Førte minus tjue er tjue. Jeg tenker tilbake, men bildet er uklart, det kan ha noe med småbarnsskrik og ammetåke å gjøre. Tjue derimot, det bildet husker jeg klart. Det var den gangen puppene fremdeles pekte oppover, istedenfor å ligge godt sammenrullet i behåen. Det var tider det, kanskje jeg skal ta en pille ekstra?

Skjønt, nå blir jeg faktisk litt skeptisk. Alle disse nye vennene mine, samarbeider de? Står jeg oppført i et eller annet fellesarkiv, lagret under feit, skallet, impotent og rynkete? Eller er jeg kanskje tiltenkt en plass i Hilde Hummelvoll's nye fjernsynsprosjekt, full opp-popping på fjorten

Salat med spretne grønnsaker og pasta

dager? Og må rulle ut puppene til spott og spe for hele nasjonen?

Nei, takke og betakke meg, da tror jeg kanskje jeg heller skal velge meg Nigeria-neren som sendte meg den kjempekoselig meldingen i går. Jeg har sett afrikanske kvinner på tv, så han er sikkert vant til lange pupper også. I tillegg er han ufor-skammet rik, faren hans satt en haug med penger inn på en utenlandsk konto rett før han døde. Men ubetenksomt nok plas-serte han dem på en konto hvor sønnen ikke får tak i dem. Derfor vil han gjerne at jeg skal hjelpe ham. Alt jeg trenger å gjøre er å sende han kontonummeret, slik at han kan overføre noen millioner dollar på kontoen min. Som takk for hjelpen skal jeg bli rikelig belønnet. Det eneste proble-met er at han må ha femti tusen kroner av meg, for en slik overføring koster selvføl-gelig litt. Noe må man jo satse for å vinne, jeg skjønner jo det. Og han er jo tross alt sønnen til den tidligere presidenten, så han må jo være til å stole på? Det eneste problemet er at femti tusen kroner langt mer enn jeg har å avse...

Men miraklenes tid er ikke forbi, for den neste meldingen løser det problemet. Grattulerer står det, du har vunnet! Også jeg da, som ikke kan huske at jeg har kjøpt lodd en gang? Men vunnet har jeg. Bare femtitusen pund, står det i den hyg-gelige meldingen fra det nederlandske instituttet. BARE?

50.000 pund! DA har jeg råd til det mes-te. Hårmiddelet og slankepillene, Nathalie og rynkemiddelet. Kanskje jeg skal ta meg råd til å besøke den hyggelige Nigeria-neren også? Han sa jo at jeg var hjertelig velkommen når som helst, han ville til og med gifte seg med meg! Jeg har selvføl-gelig fortalt ham at jeg allerede er gift, men det var visst ikke så nøye. Han hadde visst en kone eller to, han også. Dessuten, det kan jo hende at mannen min blir glad for å få hjelp til å reparere dusjen?

Tanker over en kaffekopp!

Av Myriam Bjerkli

I denne salaten kan du mikse de grønnsakene du ønsker og bruke det kjøttet du vil. Vår oppskrift med purre, paprika, squash og cherrytomater garanterer vi for.

Ingredienser:

250 g pasta penne
400 g renskåret svinekjøtt i strimler
½ stk purre
1 stk grønn squash
1 stk rød paprika
2 stk gulrot
250 g gul cherrytomat
1 glass marinert fetaost
6 ss balsamicoeddik

Slik gjør du:

Kok pastaen etter anvisning på pakken og hell av kokevannet. Vend inn litt olje og sett til side.

Stek svinekjøttet i olje i to omganger. Smak til med salt og nykvernet pepper.

Skjær purre i tynne skiver og squash i litt tykkere skiver, paprika og gulrøtter i staver. Stek det i litt olje mens du rører av og til.

Hell oljen fra fetaosten, og ta vare på den. Den skal vi lage dressing av. Ha balsamico-eddik i en bolle og hell over 6 ss av oljen fra fetaosten mens du pisker hele tiden.

Bland pasta, svinekjøtt, grønnsaker og dressing og bland godt.

Server salaten lun med godt landbrød til.

Mange penger å spare

Stadig flere medlemmer blir oppmerksomme på at det er mye å spare dersom man bruker medlemsfordelene boligbyggelaget tilbyr. Nye tilbud kommer til, og andre forsvinner. Her er en oppdatering på hva som har skjedd med alarm og forsikring i starten av 2012.

G4S blir Sector Alarm

Sector Alarm har kjøpt G4S Alarm, som har vært leverandør av boligalarm til Fordelskortet. Det nye selskapet er landets nest største leverandør av boligalarmtjenester, med 130 000 kunder i Norge. I følge Norsk Kundebarometer hadde Sector Alarm i 2011 de mest fornøyde kundene i bransjen, og selskapet vant i samme år Kundesenterprisen

Ingen endring for deg som kunde

For deg som har vært kunde i G4S vil ikke oppkjøpet ha noen merkbar effekt. Alarmanlegget, signaloverføringen og utrykning påvirkes ikke. Det samme gjelder vilkår, priser, avtalte passord og instruksjoner ved en utløst alarm. Du som har aktivert Fordelskortet ditt og registrert at du er kunde i G4S vil fortsatt få 10 % bonus på månedsprisen.

Ny kontaktinformasjon:

Alarmtilbud@sectoralarm.no
Telefonnummer: 08090

Avtalen med Forsikring fra Norske Boligbyggelag/Codan

Ved årsskiftet utløp avtalen om tilbud på private skadeforsikringer til medlemmer fra Forsikring fra Norske Boligbyggelag/Codan. Et nytt forsikringstilbud vil komme

på plass i 2012, så følg med!

Er du kunde, er du fortsatt forsikret

Er du kunde av Forsikring fra Norske Boligbyggelag får utløpet av avtalen ingen konsekvens for deg. Du er fortsatt forsikret, det eneste som skjer er at kundeforholdet ditt nå er hos Codan, fremfor Forsikring fra Norske Boligbyggelag. I praksis betyr det at du får en annen logo på forsikringspapirene og fakturaen din, mens vilkårene, forsikringens gyldighet, osv er den samme.

Ny strømapp fra Kraftinor!

Kraftinor er først ute med en smart mobilapp som går like bra på iPhone og Android-telefoner. Med MinStrøm kan du sjekke:

- Dagferske og historiske spotpriser for alle prisområder i Norge
- Komplett oversikt over alle strømprodukter med online bestilling
- Produktsammenligning med valg av produkt med lavest kostnader

Alle som har en iPhone eller en Android-telefon kan laste ned appen gratis hos App Store eller Android Market.

Alarmtilbud fra Sector Alarm til medlemmer, fritt installert:

- 1 stk alarmsentral
- 2 stk bevegelsesdetektor med eller uten kamera
- 1 stk betjeningspanel med sirene og panikkalarm
- 1 stk optiske røykdetektorer
- 1 stk magnetkontakt
- 1 stk nøkkelbrikke
- Merker og oblater

Abonnement fra 389,-/mnd

Hvis du aktiverer Fordelskortet og registrerer kundennummeret ditt på Min profil på www.fordelskortet.no får du 10 % bonus på abonnementsprisen. Kundene betaler kr 15 pr mnd pr ekstra detektor - inntil 4 stk - utover alarmpakken over.

Vil du være en av de første som mottar et nytt forsikringstilbud? Send navn, telefonnummer og e-postadresse til tilbud@bbbf.no så tar vi kontakt når den nye avtalen lanseres.

Barcelona er ikke bare et yndet turistmål med ett av verdens beste fotballag, men også en foregangsby når det kommer til byplanlegging. Siden 1992 har byen lagt stor vekt på universell utforming av uteområder og kollektivtransport, og på denne måten fått til mange gode løsninger til inspirasjon for andre.

Gammelt og nytt – rett inn fra hevet gatenivå i Barra Gotic (foto: NBBL/Bente Johansen).

Barcelona

– by for alle

– Barcelonas transformasjon fra ordinær europeisk storby til tilgjengelighetsfyrtårn har vært en stille revolusjon. Folk flest i Barcelona er ikke mer opptatt av universell utforming enn andre. Det er politiske myndigheter, planmyndigheter og et eget program med til dels begrensede ressurser som har drevet prosessen, forteller seniorrådgiver Bente Johansen i NBBL, som i fjor høst deltok på studietur til Barcelona i regi av KS.

Da Barcelona ble utpekt til vertsby for de olympiske leker i 1992, ble det iverksatt et ambisiøst program for å bedre tilgjengeligheten i byen. Selv om programmet ble formelt avviklet i 2006, og fokuset derfor naturlig nok har avtatt noe, beholder byen likevel tilgjengelighet som satsingsområde.

Realistisk tilnærming

Gjennom tilgjengelighetsprogrammet har myndighetene stilt krav til universell utforming. Universell utforming betyr tilgjengelighet for alle – også kommende generasjoner. Det har

derfor vært viktig med bærekraftige løsninger – for eksempel satsning på kollektivtrafikk, sykkelveier og bysykler. Det har blitt jobbet systematisk både med holdningsskaping og formelle regler og krav.

– Fokus har vært å finne en god løsning innenfor gitte rammer. Å gjøre det beste ut av det, har vært viktigere enn å tilfredsstille absolutt alle krav, og kanskje ikke få til noe i det hele tatt, forteller Johansen.

Hva har blitt gjort?

Kollektivtrafikk som busser og t-bane er godt tilrettelagt for rullestolbrukere. I mange sidegater har man fjernet fortauet for å få ned biltrafikken og farten på bilene. Dette har også i betydelig grad redusert fallulykker i byen. Fortau skråner 120 cm ned mot fotgjengerovergangene, flankert av søplekorg og trafikklys på hver sin side. For å redusere støy, aktiverer de synshemmede lyden på trafikklysene ved hjelp av en fjernkontroll. Fjernkontrollene kan også brukes på heiser, billettautomater og for varsling av stoppesteder på bussen.

I møte med historiske bygg kan det være vanskelig å finne gode løsninger i arbeidet med universell utforming, men i Barcelona har man lyktes i å kombinere gammelt og nytt. Dette har krevd vilje til å ta noen modige valg. I gamlebyen har f.eks. selve grunnen blitt hevet slik at det er mulig å gå inn i byggene på bakkeplan. I det gotiske kvartalet har man revet gamle kvartaler og gjort disse om til torg og park-områder med kafeer og møteplasser. – Det er i det hele satset stort på parker, lekeplasser og andre fritidsområder som skal stimulere ulike sanseuttrykk og aktiviteter. Gamle, nedlagte togstrekker er gjort om til turveier og sykkelstier, og da man la motorveien i tunnel for å bygge ut bystrendene i Barcelona, var tilgjengelighet en viktig forutsetning, sier Johansen.

Ifølge NBBLs seniorrådgiver har det ikke vært samme satsning på tilgjengelighet innen boligfeltet.

– Likevel gjøres det mer enn i Norge. I Katalonia gis det for eksempel 40 prosent tilskudd til etterinstallering av heis, og 60 prosent ved spesielle behov, avslutter Johansen.

Det gamle klosteret på toppen av Montserrat-fjellet er gjort tilgjengelig for alle. Det er bygd ny taubane, laget turstier og bygget serviceområder. Hele området er tilrettelagt for rullestolbrukere (foto: NBBL/Bente Johansen).

Fortau skråner 120 cm ned mot fotgjengerovergangene (foto: NBBL/Bente Johansen).

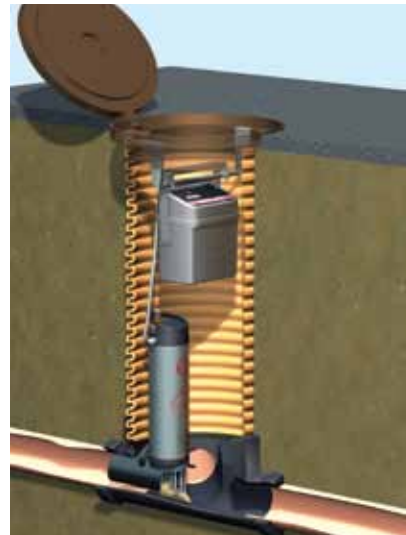

Foran på perrongen på metroen er plattformen bygd opp med tanke på rullestolbrukere (foto: NBBL/Bente Johansen).

Bystrendene er tilrettelagt for alle (foto: NBBL/Bente Johansen).

Vil du se? Det ligger flere demonstrasjonsvideoer på YouTube av hvordan Wise Trap tar rotter. De dukker opp som første treff hvis du skriver «Wisetrapp» i søkefeltet.

En helt ny type felle vekker oppsikt. Når en rotte er tatt, sender den både tekst-melding og e-post. Tester i borettslag har så langt gitt svært bra resultater.

Ny felle sender e-post

Fella monteres i en kum i kloakken og er utstyrt med GSM og SIM-kort.

– Når en rotte er tatt, gir fella beskjed ved å sende en automatisk tekstmelding eller e-post. Den sier også fra når batterinivået er lavt eller vannstanden er for høy, sier Tor N. Bugge i Anticimex.

Alle relevante personer kan være mottakere av tekstmeldingene, det være seg vaktmester, borettslagsformann eller den som har serviceansvaret for fella. Dataene legger seg på en nettside der historikken for hver felle er tilgjengelig for servicefolk og abonnenter.

Rottfella har sensorer som gjenkjenner rottens temperatur og bevegelse.

– Når en rotte passerer under fella, smeller et stempel hardt ned og slår rotta flat. Rottene dør momentant, sier Bugge.

Fellen tømmer seg selv ved at rotten skylles vekk med neste runde kloakkvann. Ifølge Anticimex avliver fellen så godt som alle rotter som forsøker å passere.

Tok 40 dyr

I høst ble den første fellen testet ut i et større borettslag. Borettslaget hadde et rotteproblem og i flere leiligheter måtte vegger rives for å finne ut av hvor rottene kom seg inn.

– Resultatet av den nye fella har vært svært vellykket. I løpet av bare en måned tok den 14 rotter. Hittil har den tatt over 40 rotter til sammen. Etterpå har det ikke

vært nye rottebesøk i borettslaget, sier Ronald Larsen i Anticimex.

Leasing

Rotter kan formere seg i hurtig tempo når forholdene ligger til rette for det.

– Å få rotter i veggene, er en stor belastning for de som er så uheldige. I tillegg til lukt og smittefare, vil de også kunne forårsake skade i bygningskonstruksjonen. Spredningsfaren internt i bygningen er stor og det er derfor viktig å ta rotteforekomst på alvor, sier Gunnar Andersen i Boligbyggelagenes Partner, tidligere NBBL Partner.

– Vi syns denne fellen virker veldig lovende. Den har gitt gode resultater og tar bokstavelig talt problemet med roten, sier han. Nær 70 prosent av boligselskapene tilknyttet NBBL er i praksis forsikret mot skadedyr gjennom forsikringen "Totalforsikring for boligselskaper", et samarbeid mellom If Skadeforsikring, Boligbyggelagenes Partner og Anticimex. For å få dekket bekjempelse av rotter og andre "uønskete gjester" gjennom denne forsikringen, må borettslaget eller sameiet være forvaltet av et boligbyggelag som er medlem av Norske Boligbyggelag (NBBL).

– Når man bruker WiseTrap i en pågående sanering, dekkes den av forsikringen. Når saneringen er over, kan den leies i en forebyggende skadedyravtale, sier Andersen.

Spørrespalten

Snøsmelting til besvær

Spørsmål: Det er kommet mye snø i vinter. Jeg er bekymret for om kjelleren holder vannet unna. Hva gjør jeg hvis jeg får vann i kjelleren min?

Illustrasjonsbilde.

Svar: Hvis du får vann i kjelleren i perioder med mer eller mindre normale nedbørsmengder, bør du konsultere fagfolk for å få undersøkt om drenering og grunnmurstetting må fornyes. Mitt råd er at du i så fall ikke bør vente for lenge med dette arbeidet, da fukt i gulv og vegger som kommer i kontakt med organiske materialer, vil ha negativ innvirkning på innemiljøet.

Graden av utbedringsbehov innvendig vil avhenge av konstruksjonsoppbygningen. Er det snakk om en avgrenset grovkjeller med synlige betongoverflater, vil fuktigheten tørke ut av seg selv over år etter at utvendige utbedringer er foretatt. Tørkeprosessen kan fremskyndes ved hjelp av avfuktermaskiner, men disse må brukes med forsiktighet slik at ikke betongen tørker for mye og sprekker opp.

Dersom vegger og gulv i kjelleren ikke er utstyrt med tettesjikt mot grunnen, og det er innredet med for eksempel treverk i innvendige vegger og oppforet gulv direkte mot betongen, må alt rives og fjernes. Dette er en feil konstruksjonsoppbygning som over tid vil gi sopp- og råteskader i de organiske materialene i tillegg til helse-skadelig innemiljø.

Jeg vil anbefale at du benytter deg av beskrivelsen for gjenoppbygning som du finner i SINTEF Byggforsk sine byggetaljblader som kan bestilles enkeltvis over nett; <http://bks.byggforsk.no/Info.aspx?i1=42&i2=50>

Gunnar Andersen

Finn Stormfelt

Tiden for generalforsamling

Spørsmål 1: Kan valgkomitéens medlemmer foreslå seg selv?

Svar: Hvis ikke borettslaget har vedtatt regler som uttrykkelig forbyr dette, så vil nok svaret være at valgkomiteen kan foreslå seg selv. Dette er nok normalt ikke hensikten med å ha en valgkomitee, men det kan tenkes tilfelle der valgkomiteen ikke finner personer som er villige til å stille til valg.

Dersom andelseierne er misfornøyd med valgkomiteen forslag, står disse selvfølgelig helt fritt til å foreslå og stemme på andre personer ved valg av

Spørsmål 2: Kan en person stemme på seg selv, eller er vedkommende inhabil?

Svar: Bestemmelsen om inhabilitet finnes i borettslagsloven § 7-10. Etter denne bestemmelsen kan en andelseier ikke delta på avstemning om avtale med seg selv eller om eget ansvar.

Valg omfattes ikke av denne bestemmelsen, og en andelseier kan derfor stemme på seg selv. Noen ganger ønsker andelseierne å fjerne et styremedlem. Dette er det adgang til etter borettslagsloven § 8-3 tredje ledd. Heller ikke et styremedlem som ønskes fjernet er inhabilt og vedkommende vil derfor kunne stemme mot at han skal fjernes.

FINN
STORMFELT
Advokat
NBBL

GUNNAR
ANDERSEN
Avdelingssjef,
BBL Partner AS

Sentrale personer ved åpningen av det nye varmpumpeanlegget i Bjørsetbo Borettslag: F.v. Fylkesmann Lodve Solholm, direktør Rolf Eidsæter i MØBØ, daglig leder Bernt Festøy. Moderne Varme AS og styreleder Atle Vik.

Bjørsetbo **feiret seg selv**

En artikkel i Bomagasinet om et eldre borettslag i Sogn og Fjordane som satset på varmpumpe ga Bjørsetbo Borettslag i Molde ideen til et helt nytt oppvarmingssystem til erstatning for det 50 år gamle oljefyringsanlegget.

17. januar kunne styreleder og ildsjel Atle Vik stolt invitere til offisiell åpning av borettslagets nye varmpumpeanlegg. Det ble tatt i bruk i fjor høst. Fylkesmann Lodve Solholm fikk æren av å foreta

Fylkesmannen Lodve Solholm fikk æren av å foreta snorklippingen.

snorklippingen. Han syntes det var flott at et eldre borettslag som Bjørsetbo tenkte nytt og miljøvennlig.

– Vi er ikke så flinke til å feire oss selv. Men denne gangen ville vi gjøre det, sa Vik da han ønsket beboerne velkommen til det helrenoverte fyrrommet og servering av kaffe og kaker.

Bjørsetbo er det andre borettslaget som har satset på fjellvarme i Molde. Nybygde Boråsvegen Terrasse var første ute. De har gulvarme, mens Bjørsetbo har beholdt sitt nett av radiatorer.

Daglig leder i hovedentreprenøren Moderne Varme AS, Bernt Festøy, forteller at kostnaden til anlegget vil være innspart på rundt fem år, og levetida til de fire varmpumpene er 20-30 år.

Alle fikk kaffe og kake, blant dem Magne Blomsnes, tidligere leder i laget gjennom 11 år og vaktmester i fire år.

– Så her får borettslaget ren netto etter få år, fastslår Festøy. Både han og styreleder Atle Vik understreker at anlegget har stor driftssikkerhet og at backup-systemer vil sørge for både tilstrekkelig varme om varmpumper mot formodning skulle svikte - og nødstrøm ved strømbrudd.

Det nye varmpumpeanlegget har fått støtte på ca. 70.000 kroner fra Enova.

ABALKONGEN

elegant - fleksibel - lett og sikker

Og vi kan mer:

- Balkong- / terrasseinnglassing
- Vinterhaver
- Glasstak
- Industrivinduer
- Butikkfasader
- Sikkerhetsgitter
- Brannresistente dører / vinduer
- Spesial-løsninger

SPESIALSØM DIREKTE FRA FABRIKK GIR
ØNSKET PRODUKT TIL RIKTIG PRIS

VÅR HISTORIE (ca. 30 år) ER DIN TRYGGHET !

P.b 200, 4902 Tvedestrand
Tlf.: 37 19 94 00 – Fax 37 19 94 01
e-post: epost@aba-tech.no www.aba-tech.no

ABA VINTERHAVE

- din lille intime vinterhave får du så stor du vil !

Neste utgivelse av

bomagasinet

kommer i april

Ønsker du mer informasjon
eller bestille annonse

Ring

MRmedia

Møre og Romsdal Media

Tlf 71 21 05 60 • Fax 71 21 06 82

E-post: post@mrmedia.no

RING

HVIS DU TRENGER OSS!

Vi utfører total oppussing av bad med alle fag og 10 års garanti

Vi feirer 20 års jubileum i 2009, spør etter våre tilbud!

Rørlegging/service • Kamerakontroll av rør
• Varmeanlegg / Gulvvarme / Varmepumper

Best
på bad

MOBO-AVTALE

Bademiljø VVS-team AS

www.vvsteam.no – Verftsgata 8, Molde – Tlf. 71 21 53 90

RING 913 60 120

– vis til annonsen og vi gir et ekstra godt tilbud!

Fredrik Slettedal as

Parkett, kjøkken, nybygg, tilbygg, asbestsanering, restaurering, verdi/skadetaksering, tilstandsrapport.

Vi har flotte tomter, og bygger rimelige eneboliger i miniformat.

Kontakt oss!

Tlf. 71 25 55 66 eller 950 71 202 – Hollingen, 6409 Molde

Barnehagestyrer i Nordbyen barnehage, Monica Ulstein Hestholm, med beviset på at de er blitt Miljøfyrtårn.

MoBarn har i flere tiår vært i forkant av utviklingen innen barnehagedrift i Molde og nabokommunene. Nå har de igjen gått i bresjen. Nylig ble Nordbyen barnehage den aller første i byen som ble sertifisert som Miljøfyrtårn. Snart følger Hauglia barnehage i Fræna og Røsandåsen barnehage i Averøy etter.

Barna i Nordbyen Barnehage er glade for å gå i barnehage som er blitt Miljøfyrtårn.

Første Miljøfyrtårn blant byens barnehager

FAKTA

Miljøfyrtårn

En Miljøfyrtårn-sertifisering skal bidra til å skape en miljøvennlig drift og gi en tydelig og dokumentert miljøprofil. Sammen med en godkjent konsulent gjør virksomheten en miljøanalyse og lager en handlingsplan for å innfri Miljøfyrtårns bransjekrav. Miljøanalysen tar for seg følgende miljøtemaer: Internkontroll HMS, arbeidsmiljø, energibruk, innkjøp og materialbruk, avfalls- og utslippshåndtering, transport og klimaregnskap

– I løpet av året regner jeg med at alle våre barnehager er miljøsertifisert som Miljøfyrtårn, sier barnehagesjef i MoBarn, Marie Løkvik.

Stor entusiasme

For Nordbyen barnehage med 58 barn og 16 ansatte har prosjektet skapt stort engasjement.

– Før var det vi voksne som sorterte alt. Nå er barna trukket aktivt med og de er kjempeentusiastiske. I tillegg er de blitt veldig opptatt av miljø som tema. Det samme er de ansatte. De er seg bevisst viktigheten av å være gode rollemodeller, sier barnehagestyrer Monica Ulstein Hestholm.

Å være Miljøfyrtårn medfører en del plikter for barnehagen. Det gjelder å tenke miljø i mange sammenhenger, både arbeidsmiljø, tilrettelegging av

barnehagedagen, innkjøp, riktig bruk av energi, miljøvennlig transport og kildesortering av avfall, for å nevne det viktigste!

– Inkludert i miljøsatsingen vår er en hundremeterskog, sier hun. Der har barnehagen et pedagogisk opplegg som setter godt miljø i sentrum. Her griller vi, kildesorterer, snakker om ulike miljøtemaer og viktigheten av å ta vare på miljøet gjennom god sortering og gjenbruk, sier hun.

Barnehagestyreren skryter uhemmet av barna, som deltar aktivt fra de er to år og oppover.

– Miljøarbeid er ikke nytt for barna. I mange år har vi hatt en eget Ruskenaksjon før 17. mai, hvor vi samler inn avfall i nærområdet. Premien har vært gratis is hos den lokale Kiwi-butikken. Nå skyller barna yoghurtbegre og mel-

Barna i Nordbyen barnehage er blitt veldig flinke i kildesortering, her representert ved Sondre Berg Hånes (5) til venstre, Jonas Berget (3) og Julie Berg Hånes (3), søster til Sondre.

kekartonger. De eldste har også lært å brette kartongene. Barna sorterer alt søppel i ulike bokser, inkludert papiravfall når de har tegnet. De er flinke og lærer fort.

Tre år

Barnehagen har hatt informasjonsmøter med foreldrene om Miljøfyrtårn-planene og har fått god hjelp av Grønn Hverdag.

– Sertifiseringen som Molde kommune har gitt oss gjelder i tre år, og må da fornyes. Hvert år skal vi sende inn en miljørapport.

Barnehagens miljøfokus har ført til nye termostatstyrte varmekabler med nattsinking. Innen transport har barnehagen i mange år vært veldig miljøbevisst. Når barna tas med på turer er det nesten alltid med busstransport - eller ved at alle går!

– Så dette er vi gode på, smiler Ulstein Hestholm. Barnehagen har også forlatt de gamle papirmeldingene og gått over til epost. Dermed spares mye papir. Beskjeder og nyhetsmeldinger legges ut på nettsiden.

– Og vi er blitt flinkere til å tenke gjenbruk når vi gjør innkjøp. Vi spør alltid leverandørene om de er miljøsertifisert, sier hun.

– Så snart det nye kjøkkenet vårt er ferdig, skal barnehagen markere Miljøfyrtårn-statusen og diplommet med en liten fest, legger hun til.

Bevisstgjøring

Barnehagesjef Marie Løkvik forteller at det var styreleder i MoBarn, Hans Olav Solli, som først tok opp spørsmålet om miljøsertifisering av barnehagene. Over tid har tanken og prosessen modnet, og

barnehagene er nå klare for å oppfylle kravene til å bli Miljøfyrtårn.

– Det viktigste med dette prosjektet er bevisstgjøringen det skaper hos barna, personalet – og foreldrene. Det er viktig at barna får gode holdninger til miljøarbeidet, sier Løkvik. Det er ikke tilfeldig at Nordbyen barnehage ble den første barnehagen med miljøsertifikat.

– Med sitt Rusken-prosjekt har de vist et spesielt stort engasjement for miljøarbeid, og da var det naturlig at de ble først, sier hun.

MoBarn har leid inn konsulenttjenester, først en og nå to konsulenter, til å rådgi barnehagene i miljøarbeidet og hva som er viktig å vektlegge som Miljøfyrtårn.

– På denne måten har vi skapt en god pedagogisk plattform, med gjennomtenkte opplegg i alle ledd, sier Løkvik.

Kjersti Harnes i MOB0 med blomster fra et fornøyd medlem som fikk boligen hun ønsket seg takket være forkjøpsretten!

– Tusen takk, sier en besøkende hos MOB0 i Strandgata 5 og overrekker en vakker blomsterbukett til Kjersti Harnes. Gleden skyldtes at kunden hadde fått kjøpt bolig og benyttet forkjøpsretten hun har som MOB0-medlem!

Forkjøpsretten – din viktigste fordel som MOB0-medlem

Hver onsdag står det annonse i Romsdals Budstikke om utlysning av forkjøpsretten. Forkjøpsretten presenteres også på MOBOs nettside. Så følg med. Drømmeboligen kan bli din!

– Vi får mange gode tilbakemeldinger fra medlemmer som har brukt forkjøpsretten, smiler Kjersti Harnes. Hun hjelper blant annet boligsøkende med å fylle ut skjemaer, et av dem er for å melde forkjøpsrett. Og mange er ikke klar over det: Forkjøpsretten din i MOBO er din viktigste medlemsfordel. Ansiennitet i boligbyggelaget kan gi boligen du ønsker deg, noen ganger med 40 års medlemskap, andre ganger kun med noen timers medlemskap!

Alle leiligheter i borettslag tilknyttet MOBO har vedtektsfestet forkjøpsrett. – Dette vil si at medlemmer i MOBO har en forkjøpsrett til å kunne benytte sitt medlemskap i boligbyggelaget, etter ansiennitet, ved kjøp av borettslagsbolig, opplyser Harnes.

En av fire

– Mange borettslagsleiligheter tas på forkjøpsrett. Det ble benyttet forkjøpsrett i 57 av 231 leiligheter, det vil si en av fire, sier Harnes. Hver dag gjennom hele året får boligbyggelaget et nytt medlem og det viser at medlemskap er populært. Det koster kun 600 kroner å melde seg inn inkludert den årlige kontingenten på 200 kroner. Fra første dag starter du å opparbeide deg verdifull ansiennitet! I tillegg er MOBO med i et ansiennitets-samarbeid med over 30 andre boligbyggelag. Det betyr at du kan benytte forkjøpsretten mange andre steder i landet.

Overføring av medlemskap

Man kan overføre medlemskap til nær familie, i rett linje og opp/nedadstigende linje. Det vil si at medlemmers ektefelle, medlemmens eller ektefelles slektninger rett opp eller ned, medlemmens eller ektefelles søken, medlemmet eller ektefelles fosterbarn som faktisk står i samme stilling som livsarving og noen som i de to siste årene har hørt til samme husstand som den tidligere eieren kan overta medlemskapet. Forutsetninger at andelen ikke er i bruk, det vil si knyttet til en borettslagsleilighet. – Noen tror de kan overføre deler av sin ansiennitet til andre, f.eks. avgi 20 år av den. Dette er ikke mulig – man overfører hele medlemskapet, understreker Harnes.

Følg med!

Som medlem med planer om å kjøpe eller skifte bolig er det viktig at du følger med i lokalavisen eller på nettsiden www.mobo.no. Hver onsdag har MOBO annonse i Romsdals Budstikke med kunn-

gjøring av forkjøpsrett. Dette gjelder både boliger som omsettes av Garanti og av eksterne meglere. Her kan et godt boligkjøp fort glippe om man ikke følger med i avisen eller på nettsiden. Man kan skriftlig melde inn forkjøpsrett innen en uke, og man behøver ikke å ha sett leiligheten for å gjøre dette. Skriftlig melding må gis senest samme dag en uke etter annonsering, det vil si innen onsdag kl. 15.30. MOBO har også tilknyttede borettslag på Sunnmøre, der forkjøpsrett annonseres i Sunnmørsposten og på boligbyggelagets nettside. Dette skjer ikke på faste dager, men etter hvert som det er et salg. Også der er fristen ca. ei uke fra annonsering.

Forhåndsmelding

– Forkjøpsrett kan prøves før en leilighet er solgt. Dette kalles forhåndsmelding av forkjøpsrett. Når forkjøpsretten utlyses, kan MOBO-medlemmer, helt uforpliktende, legge inn en forkjøpsrett innen fristen. Når leiligheten er solgt og bud er akseptert av selger, kan den forkjøpsrettsberettigede ta stilling til om han eller hun vil benytte forkjøpsrett, sier Harnes. Man trer da inn i den inngåtte avtalen mellom kjøper og selger til samme pris og samme overtakelsesdato og eventuelt andre betingelser.

Bindende avtale

Kjersti Harnes påpeker også at forkjøpsrett kan prøves etter at leilighet er solgt. Da foreligger allerede en avtale mellom kjøper og selger. Ved utlysning av forkjøpsrett kan medlemmer i MOBO som har lengre ansiennitet enn kjøper, tre inn i denne avtalen. Forkjøpsrett må meldes skriftlig innen fristen og er i dette tilfellet en bindende avtale.

Bolig til salg

Kunngjøring av forkjøpsrett

Adresse: Bj. Bjørnsen veg 14, 6412 Molde
Bru/P-rom: Ca. 70/65 m²
Felleskostnader: Kr 6 864,-
Andel i gjeld: Kr 610 725,-
Totalt: Kr 1 990 725,-
Visning: Mandag 06.02.12 kl. 15.30.
Velkommen!
Kontakt: Jan Egil Farnes tlf. 900 79 994
jan.egil.farnes@garanti.no

SYMRA BRL Pen og praktisk talt ny 3-roms leil.

Pen og praktisk talt ny 3-roms leilighet beliggende i 1. etg i Symra borettslag. Sentralt beliggende med garasjeport til all av offentlig og privat service. Leiligheten har alle boligrum på samme plan og inneholder enso, to soverom, stue med utgang til sydvendt terrasse, kjøkken, bad med opplegg for vaskerom. Egen bod i underetasje samt fellesbod. Det er heis til alle etasjer i bygget.

Prisantydning: Kr 1 380 000,- + omkostninger.

MÅRSKRENTEN BRL – 4-roms leil. på 2 plan

Adresse: Mårskrenten 39, 6425 Molde. P-rom: ca. 139 m².
Felleskostnader: kr 5 968,-. Andel i fellesgjeld: kr 248 814,-
Pris: kr 1 850 000,-. Total pris: kr 2 098 814,-. Overtagelse: 01.03.12.
Salgsbehandler: Kjersti Harnes, tlf. 993 31 244.
E-post: kjersti.harnes@mobo.no

For å benytte forkjøpsretten må skriftlig budmelding være MOBO i hende senest onsdag 08.02.12 kl. 15.30.
Selgervillig og skjema fyll ved henvisning til vårt kontor.
Andelsvere i samme borettslag og øvrige MOBO-medlemmer har forkjøpsrett. Kunngjøring av forkjøpsrett og mer informasjon finner du på MOBOs hjemmeside.

Møre og Romsdal boligbygging,
Strandgt. 5, Molde.
Tlf: 71 25 93 80. Faks: 71 25 93 81.
E-post: mobomolde@mobo.no
www.mobo.no
www.garanti.no

– Det er verdt å merke seg at det er intern forkjøpsrett i alle borettslag og at et par borettslag har utvidet forkjøpsrett, det vil si at spesielle grupper har fortrinnsrett. Dette gjelder ansatte ved sykehuset og trygdede pensjonister, sier hun.

Må være medlem

– Ved nyprosjekter vil god ansiennitet bety større sjanse for å få den leiligheten man ønsker seg. For der avgjør ansiennitet hvem som først får velge leilighet. Men når det gjelder kjøp av både nye og eldre leiligheter kan man være heldig og få seg akkurat den boligen man ønsker seg, selv med kort ansiennitet. Det kan skje når den ene innehar et ferskt medlemskap, den andre ikke er medlem. Men alle må være medlem før kjøp av leilighet i borettslag, understreker Harnes.

Forkjøpsretten kan sikre deg drømmeleiligheten. Bildet viser borettslagene Vestbo I og Vestbo II.

Svermer for høye fj

KLARE: Her ser vi Eli S. Severinsen (t.h.) og hennes reisefølge Bjørg Kristin Steinsland (t.v.) sammen med noen hellige menn utenfor det buddhistiske Bhaktapour-tempelet i K

Tekst: Bjarte Amble

Selve fotturen gikk over ti dager, med 7-8 timers gange hver dag. Til tider går det bratt oppover, før det går like bratt nedover – dag etter dag. Men belønningen fikk de kontinuerlig, omgitt av enorme og vakre fjell, som strekker seg opp til over 8.000 meter.

Eli er fjellvant, og det samme er hennes reisefølge, Bjørg Kristin Steinsland, bussjåfør fra Haugesund. De var derfor godt forberedt på utfordringene:

– Ja, vi kom oss gjennom alle dagene uten gnagsår og uten gangsperr i etterkant, smiler Eli fornøyd.

Spennende busstur

De ankom hovedstaden i Nepal, millionbyen Kathmandu, med fly fra Haugesund via Oslo og Qatar. Derfra bar det videre med et veldig lite fly til landets nest stør-

ste by Pokhara, som ligger 900 meter over havet.

– Pokhara ligger nydelig til ved en stor innsjø og er omkranset av Himalayafjellene, forteller Eli. Men bussturen derfra og inn til selve startstedet for den ti dagers lange fotturen, Nayapul, var i overkant spennende.

– Det var forbikjøringer med millimeters klaring, og det gikk fort selv om det var svære hull i vegen og det manglet vegsikring. Men utsikten var upåklagelig, forteller hun.

Reisefølget besto av 14 personer pluss turleder fra Hvitserk Eventyrreiser. I Nayapul ble de supplert med sherpaen Kancha, kokken Kila og Jangbu, som holdt oppsyn med alt og alle.

De overnattet i såkalte lodges, sparsomme gjestehus som ligger med jevne

mellomrom langs de populære trekkin-grutene.

Trapper opp og ned

Dag én fikk de akklimatisert seg i 32 varmegrader og korte etapper. Men dagen derpå startet de fysiske utfordringene, i samme varme.

– Dette var en av de tyngste etappene på turen. Vi gikk oppover og oppover i trappetrinn helt frem til lunsj. Om det var 2000 eller 3000 trinn spilte ingen rolle. Mange var de og tungt var det, og de brakte oss hele 1.300 høydemetre oppover. Etter hver la temperaturen seg på 25 grader, med et knallfint vær, minnes Eli og forteller videre:

– Neste dag bød på vandring i rolig tempo gjennom jungel og fantastisk natur. Det var så utrolig vakkert, med sterke

Kathmandu, før avreise inn i fjellene.

JUNDEL: Ruta gikk gjennom jungel og fantastisk natur, med sterke farger over alt.

VAKKERT: Kjente fjelltopper dukker opp over alt. Her er fjellet Fishtail som strekker seg nesten 7.000 meter opp mot den blå himmelen.

HØYDEPUNKTET: Målet er nådd. Etter flere dagers slitsom vandring stadig høyere i Himalaya er Eli og resten av reisefølget endelig kommet til turens endepunkt; Annapurna Base Camp (4.130 moh). Himmelen er blåere enn noensinne, og utsikten til kjente fjelltopper er imponerende.

Vanligvis er det Etnefjellene som lokker Eli S. Severinsen. Men for fem år siden var hun på Afrikas høyeste fjell, Kilimanjaro, og for noen uker siden toppet hun det hele med en tur inn blant Himalayas stolte fjell i Nepal.

farger over alt. Fra grønne skoger med imponerende fossefall til snødekte 8.000 meters fjell som strekker seg mot himmelen. Det beste med denne dagen var kanskje likevel verdens vakreste soloppgang, med utsikt mot de berømte fjelltoppene Dhaulagiri, Annapurna South og Fishtail.

Mot «smørøyet»

Dagene gikk, og turen fortsatte oppover og nedover, men selvsagt mest oppover – fra lodge til lodge, mer og mer sparsomt utstyrt.

Torsdagen forlater de Macchhapuchhare Base Camp, som ligger på 3.700 meter. Herfra skal de enda 1.200 meter høyere opp før de er ved endepunktet, Annapurna Base camp. Eli forteller:

– Vi var veldig spent om morgenen

der vi står opp kl. 04.30. Tåken dekker fortsatt fjellene. Godt kledd og med hodelykt begynner vi å gå oppover mot Annapurna Base Camp (4.130 moh). Vi går sakte oppover, for i denne høyden kan enkelte få tungt for å puste. På 3.900 moh forsvinner gradvis tåken, og det snødekte Annapurna South (7.219 moh) åpenbarer seg i lyset fra Venus og månen. Kameraene går varme.

Etterhvert får vi se alle de store kolosene: Fish Tail, Hiunchuli, Annapurna South, Annapurna I, Annapurna III og Gangapurna. Etter to timer nådde vi vårt mål. Vi var kommet midt i smørøyet, inn i det innerste av Annapurna Sanctuary. Himmelen er blitt mer blå enn vi noensinne har sett, morgensolens stråler kommer gradvis ned i dalen og alle fargene blir utrolig sterke. Dette er

turens desiderte høydepunkt!

Facinert av fjell

– Hva kommer det av, denne fascinasjonen du har for fjell?

– Det vet jeg faktisk ikke. Kanskje fordi min mormor var fra Røldal? Det gir i alle fall ro i sjelen å komme seg til fjells, og det er jo både godt og sunt å være fysisk aktiv. I tillegg er det jo alltid spennende å se hva som er over neste haug, vet du.

– Hva blir ditt neste høye fjell?

– Det har jeg ikke planlagt ennå, men at det blir et neste fjell er helt sikkert, sier Eli S. Severinsen bestemt.

– Har du et råd til de som måtte vurderer en tur til Himalaya?

– Ja. Gå inn turskoene først, smiler hun.

Spisestuestol Skandia Junior
Design: Hans Brattrud

 fjordfiesta

www.fjordfiesta.com

NTECH NESTE GENERASJON VINDUER

NorDan NTech gir bedre klima både inne og ute

LOKOMOTIV Foto: Bitmap

NorDan NTech er markedets best isolerende vinduer. Den lave U-verdien* gjør det mulig å redusere energiforbruket og mengden byggematerialer i nybygg uten å måtte gå på kompromiss med de nye byggeforskriftene. Resultatet er lavere utgifter, lavere energiforbruk og et jevnere, sunnere inneklima. Du sparer penger i dag. Du sparer i morgen. Og du sparer miljøet for framtiden. Smart.

Er det rart vi kaller det neste generasjon vinduer?

SMART I DAG – SMART I MORGEN

 NorDan®

www.nordan.no

* U-verdi angir et vindus evne til å isolere og måles i W/m^2K . NorDan NTech med to-lags glass har U-verdi på 1,2. NorDan NTech Passiv med 3-lags glass har markedets laveste U-verdi på 0,7.

XL-BYGG

DITT LOKALE BYGGEVAREHUS

Vi har alt du trenger
for å utføre dine
byggeprosjekter; gode
råd, profesjonell hjelp
og solide produkter til
gunstig pris.

Velkommen innom!

DALE BRUK

Elnesvågen Tlf. 71 26 63 00
Eide Tlf. 71 29 97 70
Vestnes Tlf. 71 18 88 20

MALO SAGBRUK

Jupitervn.3, Bergmo, Molde
Tlf. 71 25 08 00
Fax 71 25 08 01